BÉCSI POSTA

A BORNEMISZA PÉTER TÁRSASÁG KULTURÁLIS ÉRTESÍTŐJE

Új sorozat, XVIII. évfolyam, 5. (138.) szám **Bécs, 2023. május**

Bene Zoltán

Folt

Tozeurt úgy hirdették, a Szahara kapuja. Márpedig a Szaharát mindenképpen meg akarták nézni. A valódi Szaharát. Ami a kapun túl kezdődik. Már otthon, mielőtt nekivágtak volna, elhatározták, hogy nem töltik az egész nászutat a tengerparton heverészve meg a vízben lubickolva. Megismerkedésük első pillanatától kezdve azt szerették legjobban egymásban, hogy mindketten kíváncsiak voltak, nem riadtak vissza új dolgok fölfedezésétől, ugyanakkor szigorúan megvonták az érdeklődésük határait. Ami azon belül esett, jöhetett. Ilyen volt például a Szahara.

− Tozeur, a félsivatagos Dzserid-vidék egyik gyöngyszeme – olvasta hangosan a prospektusból az ifjú férj. − A Thusuros nevű város fénykorát a XIV. században élte.

− Gondolom, ez lehetett Tozeur elődje – jegyezte meg a feleség.

− Minden bizonnyal. A lényeg, hogy ez, illetve az a település a Biskrából Gabesbe tartó római út megállóinak egyike volt.

− Tehát a rómaiak óta lakott. Vagy még régebben.

− Egyfajta sivatagi kikötőként kell elképzelni a korabeli várost – folytatta a férfi az olvasást, ügyet sem vetve a közbevetésre −, ami nyüzsgő kereskedelmi központ volt a Szaharán átkelő karavánok számára… Hogy most pontosan melyik korra gondol, az nem derül ki, de szerintem a fénykorára.

− Ami a XIV. század.

Mindketten a történelem szerelemesei voltak, kivált a középkorért rajongtak. A lovagokért, a trubadúr-költészetért, a gótikus katedrálisokért, a szűk sikátorokban bővelkedő városokért, a kolostorok kerengőiért, a nemes küzdelmekért. Tunézia is azért vonzotta őket, mert úgy képzelték, abban az országban tapintható a história, a mecsetekben pedig, bárhol is emelkedjenek, a szentföldi háborúk szellemét vélték fölfedezni.

(*folytatása a 4. oldalon)*

Dupla posta

Tisztelt olvasóink!

Rendhagyó Bécsi Postával jelentkezünk. Terjedelemben ugyan nem, de tartalmilag dupla számot adunk a kezükbe ez alkalommal. Ennek oka nagyon örvendetes: a BPT bevett szokásától eltérően szeptember első vasárnapjára is előadást szerveztünk – partnerünkkel, a Collegium Hungaricummal közösen – ezért a májusi, vagyis a nyári szünet előtt megjelenő utolsó Bécsi Posta számban, mind a júniusi, mind a szeptemberi előadónkat bemutatjuk. Vendégeink, Bene Zoltán Szegedről és Sipos Balázs Budapestről érkeznek hozzánk, és amint a 3. illetve a 6. oldalon láthatják, érdekfeszítő előadásokat tartanak majd a BPT közönségének. Kérjük, ne hagyják ki ezeket a művelődési lehetőségeket, szeretettel várjuk Önöket.

Kató Zoltán
A Bornemisza Péter Társaság elnöke

Sipos Balázs

Kulturális amerikanizáció és amerikaellenesség a Horthy-korszakban

1928-ban Budapesten három új jazzoperettet tűztek műsorra a színházak, a mozik vetítették jazzfilmeket, valamint fellépett Josephine Baker, az amerikai revüsztár is. És még Ernst Křenek *Húzd rá, Jonny!* című jazzoperáját is játszották. Ennek magyarországi bemutatóját botrány, utcai erőszak kísérte, mert bizonyos egykorú értelmezés szerint a mű az európai civilizáció „haláldala", mert egyik főszereplője „néger" jazzmuzsikus, aki megszerzi a híres európai hegedűművész mesterhangszerét és a darab végén egy kis melódiát játszik rajta.

Křenek darabja Európában zajos sikereket ért el, valamint igencsak hangos tiltakozást is eredményezett. Németországban például harminc színházban játszották a bemutató évében, 1927-ben, miközben Berlinben is tüntettek ellene – ugyanúgy, ahogy a nemzetiszocialisták Bécsben is tették. Az opera miatt Magyarországon szintén a radikális jobboldaliak tüntettek, ők csaptak össze a rendőrökkel és csináltak botrányt a premieren. Számukra nem csak a fekete zenész és Amerika „felülkerekedése" volt problémás, hanem a jazzesített zene modern hangzása, a darab szerelmi történetében megnyilvánuló erkölcstelenség, továbbá Křenek zsidó származása. Ezek voltak azok az összetevők: a rasszizmus, az erkölcstelenség és az „erkölcstelen" zene tézisei, amelyek a szélsőjobboldali anti-amerikanizmust mindenütt meghatározták. (Utóbb, az 1930-as nemzetiszocialista Németországában mindezek miatt a *Húzd rá, Jonny!* az „elfajzott" vagy „elkorcsosult" zene egyik mintapéldányának számított.)

Sokan gondolták úgy, hogy az 1928-ban bemutatott egyik jazzoperett, Kálmán Imre *Chicagói hercegnő* című műve a *Húzd rá, Jonny* párdarabja. Ebben is felhangzott a jazz, ám itt megvívott vele a „konzervatív magyar muzsika", a „régi cigánymuzsika" és a „Strauss-valcer". És itt Amerika megbékélt Európával, mivel a mű a gazdag amerikai (lány) és a szegény, de előkelő származású európai (fiú) szerelmének kliséjére épül: ebben a szokásszerű történetben az USA a pénzt, Európa a tradíciót adja, ketten együtt pedig a boldogságot biztosítják.

Az 1928-as esztendő történései jól mutatják, hogy az 1920-as években az Amerikai Egyesült Államok igen intenzíven és több módon is jelen volt Magyarországon, ahogy más európai országban. Jelen volt mint téma, (zenei) motívum és jelen volt kulturális termékei révén is. Amerikai filmek peregtek a mozikban, színházakban amerikai revüket játszottak, sok helyen szólt a jazz. A nagy amerikai filmstúdiók pedig irodát nyitottak Budapesten, hogy egyengessék filmjeik útját és sikerét Magyarországon.

Az amerikai kultúra hatásáról sok kortárs számolt be. Az író Szerb Antal és más férfiak úgy látták, hogy a magyarországi nőideál (elsősorban Budapesten, de a vidéki városokban is) az amerikai filmek női sztárjait követi. Volt, aki szerint az amerikai flapper-filmek (amelyek fiatal és szabad hősnői olykor a szabad szerelmet keresték) miatt a pesti nő „flapperebb a flappernél". Amikor beköszöntött az amerikai filmekben a „Greta Garbo"-korszak, akkor a „megfigyelők" szerint ezerszám szaladgáltak a budapesti utcákon a „kábító Gréták" – míg a Marlene Dietrich-filmek hatására ezrek utánozták őt. A magyar filmszínészeket is kezdték az amerikai mozisztárokhoz hasonlítani: így lett Muráti Lili „magyar Garbo", aki „a flapper alakításokat sok művészi vonással ruházza fel". Ez persze azt is jelenti, hogy magyar filmekben is feltűntek az amerikai mozikból ismert női karakterek. Az 1934-es Márciusi mesében például a szerelmes férfi úgy jellemzi az „igazi nagyvilági nőt", hogy ő „Igazi kisportolt párduc. Egy Gréta Garbo", aki csókolódzás közben „beleharap a számba".

Mi magyarázza, hogy ilyen jelentős változásokat észleltek az 1920-as, 1930-as években Magyarországon? Egyrészt az, hogy a magyar filmgyártás Trianon és az 1920-as évtized eleji gazdasági válsága miatt tért vesztett és ezzel egyszerre az amerikai film dominánssá vált (és nem csak Magyarországon, hanem Európa több országában is). Másrészt az a feltevés, hogy a médiának nagy hatása van a közönség gondolkodására, identitására és ízlésére.

Ilyesféle változást a mozin kívül a zenei ízlés terén is rögzítettek. Egyre több nyilvános helyen, étteremben, kávéházban, táncteremben, jazz szólt (vagy jazzband, vagy cigányzenekar játszotta, vagy gramofonról, utóbb rádióból hangzott fel), amivel a tulajdonosok, bérlők a közönség igényét próbálták követni. Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter az 1920-as évek végén azt panaszolta, hogy „ma" már falun is jazzband-darabokat és nem népdalokat énekelnek. Az 1930-as években ugyanezt ismételgették más politikusok is. A nyilaspárti Meskó Zoltán 1939-ben attól félt (legalábbis beszéde szerint), hogy lassan jazzmuzsikára aratnak majd a parasztok és többek között azt javasolta: a rádió ne a jazzt kultiválja, hanem a magyar zenét. *(folytatása a 7. oldalon)*

M E G H Í V Ó

A Bornemisza Péter Társaság júniusi rendezvényére

Meghívottunk:

Bene Zoltán

Irodalom, -olvasás, -olvasók: a kortárs irodalom és olvasói

2023. június 4.-én, vasárnap, d.u. 17:30 órakor.
A rendezvény helyszíne: Bécs 6. Capistrangasse 2/15

Bene Zoltán

1973-ban születtem, Szegeden élek. Alap-, közép- és felsőfokú iskoláimat egyaránt Szegeden végeztem. A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola 1. sz. Gyakorló Általános Iskoláját a Tömörkény István Gimnázium követte, majd a Szegedi Tudományegyetemen szereztem művelődésszervezés-média, könyvtár és andragógia diplomákat. A doktori képzést ugyancsak a szegedi egyetemen végeztem, a Málnási Bartók György Filozófia Doktori Iskolában (az abszolutórium és a doktori szigorlat után) jelenleg doktorjelölt vagyok.

1997-től kezdve két évtizedig dolgoztam könyvtárosként és művelődésszervezőként. 2006 tavaszától 2017 augusztus végéig a Szeged melletti Algyő faluházának intézményvezetője voltam, közben 2011 és 2017 között a SzegediLap.hu kulturális portál egyik szerkesztőjeként is tevékenykedtem. 2017 júliusa óta a Szeged várostörténeti és kulturális folyóirat főszerkesztője vagyok. Ugyancsak 2017 óta vezetem a Pannon Tükör, 2019. augusztus 1-től pedig az Irodalmi Jelen próza rovatát. Emellett a Károli Gáspár Református Egyetemen tanítok óraadóként és a TiszapART Televízió szerkesztő-gyártásvezetője vagyok.

Irodalommal hivatásszerűen 2001 óta foglalkozom. Azóta jelennek meg rendszeresen novelláim, esszéim, publicisztikáim, recenzióim, kritikáim kárpát-medencei magyar folyóiratokban (pl. Kortárs, Hitel, Magyar Napló, Tiszatáj, Vigilia, Forrás, Bárka, Székelyföld, Helikon, Liget, Tempevölgy, Előretolt Helyőrség stb.), illetve antológiákban (pl. Az év novellái, A századelő novellái stb.).

Több irodalmi társaság is a tagjai közé fogadott, úgymint: a Madách Irodalmi Társaság (2002), a Fiatal Írók Szövetsége (2004), a Magyar Írószövetség (2005), a Nagy Lajos Társaság (2005), a Magyar Prózaíró Műhely Egyesület (2007), a Magyar Irodalmi Szerzői Jogvédő és Jogkezelő Egyesület (2008), a Szegedi Írók Társasága (2010), a József Attila Kör (2010), a Magyar Pen Club (2011), a Magyar Írók Egyesülete (2012).

2012 végétől töltöm be a Madách Irodalmi Társaság elnöki tisztét. A Magyar Írószövetség 2011-ben újraalakult Csongrád-Csanád megyei Írócsoportjának először titkárává, majd 2013-ban elnökévé, 2014-től pedig a Szegedi Akadémiai Bizottság Művészeti Szakbizottsága Szépírói Munkacsoportjának titkárává választottak. 2019-től tagja vagyok a Magyar Írószövetség Választmányának, 2022-től az Elnökségnek is.

2003-ban, 2008-ban és 2011-ben a Magyar Írószövetség és a Honvédelmi Minisztérium hagyományos irodalmi pályázatára benyújtott írásaimat a zsűri II., míg 2010-ben Nívó-díjjal jutalmazta. 2006-ban nekem ítélték a Fehér Klára-díjat *Év-könyv* című kötetemért; 2013-ban a Bethlen Gábor Alapítvány Teleki Pál Érdemérmét; 2014-ben Szeged Város kulturális elismerését, a Kölcsey-érmet vehettem át; 2016-ban, 2018-ban és 2022-ben a Nemzeti Kulturális Alap alkotói támogatásában részesültem, 2016-ban *Az érdemes, nemes Rózsasándor kalandjai* című kötetem megkapta a Liget ajándékát, Varga Zoltán Zsolt kentaur-szobrát. 2017-ben Az érdemes, nemes Rózsasándor kalandjai az Év Könyve Szeged díjban részesült. 2019-ben elnyertem a Magyar Művészeti Akadémia Művészeti Ösztöndíj Programjának ösztöndíját (2019-2022). 2021-ben nekem ítélték a Tokaji Írótábor nagydíját és az Irodalmi Jelen prózadíját, 2023-ban József Attila-díjban részesültem.

(folytatása az 1, oldalról)

A nő szélesen elmosolyodott, kikapta a prospektust a férje kezéből.

− A városból lehetséges kirándulni egy oázisba, tevegelni a sivatagban. A szállás egy tozeuri ötcsillagos szállodában, az udvarban úszómedencével – ledobta a brossurát.

− Mehetünk!

***

Két nappal később indult a sivatagi túra. Tozeurig kétsávos autóúton hajtottak, a légkondicionált busz ablakaiból az egyre sivárabb tájat figyelték. Nemsokára föltűntek az első tevék. Az idegenvezető azonnal mikrofont ragadott, fölvilágosította a társaságot, hogy nem vadállatokat látnak, vad tevék ugyanis Észak-Afrikában régóta nincsenek.

− Egész nap legelik a gyér növényzetet, estére aztán hazaballagnak. Ha közelebb mennénk, látnánk a kötőféket is a fejükön – és többé abba sem hagyta, a buszút alatt csak mesélt, mesélt folyamatosan. Dallamos hangjától a csoport nagy része elálmosodott. Az ifjú házasok azonban, bár valamivel több romantikát és sokkal-sokkal több történelmi kuriózumot reméltek, mint amennyit kaptak, azért figyelmesen hallgatták végig. A férj olykor a neje füléhez hajolva, magabiztosan és tudálékosan korrigálta az elhangzottakat.

A Chott el Jeridnél, egy hatalmas, jobbára kiszáradt sós tónál álltak meg először. Amerre csak néztek, szikrázóan fehér vidéket láttak, itt-ott sóból emelt szobrokat, néhol partra vetett, regényes pózokba rendezett csónakokat, amelyek tatján, a hófehér táj éles kontrasztjaként tunéziai zászlók piroslottak. A nászutasok legalább száz fényképen örökítették meg, hogy ott jártak.

A második megálló a *Csillagok háborúja* díszletfaluja volt, ahol a film Tatuin bolygón játszódó jeleneteinek nagy részét forgatták valaha, mindössze húsz kilométerre Tozeurtől. A fiatal házaspárt ez a látványosság a legkevésbé sem érdekelte, egyikük sem rajongott az úgynevezett *Star wars-univerzum*ért. A fantasyt és a science fictiont mélyen megvetették, a valódi, nagybetűs Történelem silány másolatának ítélték.

***

Este, a csoportosan elköltött vacsora után sétáltak egyet a városban. Tozeur a turistákból élt, bárkihez is fordultak fölvilágosításért, mindenki készségesen segített. Így akadtak rá egy afféle elvarázsolt kastélyra, amiről a prospektusuk nem tett említést. A csodapalota Ali Baba és a mesés Kelet megannyi misztikus csodáját ígérte a látogatóknak. Kifizették a belépődíjat, kalandoztak az épületek és kertek nem túl bonyolult útvesztőjében, lelkesen járták végig a torz viaszbábukkal, hamis ereklyékkel, gyatra fegyvermásolatokkal túlzsúfolt termeket. Mindent végignéztek, s bár tisztában voltak azzal, hogy csak egy aprócska, gyermeteg Disneylandbe tévedtek, mégis jól érezték magukat. Nem érintette meg őket a Történelem, mindazonáltal érezték a jelenlétét. Lendületesen, mindenre nyitottan járták be az egész épületegyüttest.

Egy mesterséges barlang előtt torpantak csak meg. Bentről horrorisztikusnak szánt hangok szűrődtek ki. Lihegés, nyögés, szörcsögés, hörgés, távoli, kivehetetlen susmorgás. Tanakodtak, vajon bekukkantsanak, vagy ez azért már sok lesz a giccsből.

− Gyerünk! – döntött végül a férfi, karon ragadta, s húzta maga után a feleségét.

Bent, a barlangban a zajok fölerősödtek, és olykor egészen életszerűnek tűntek. Hosszú, kanyargós folyosókon haladtak végig, amelyek időnként kisebb-nagyobb helyiségekké öblösödtek. Néhol derengő, reszketeg fények pislákoltak, máshol vaksötétben tapogatóztak. Jelmezes, embernagyságú babák és egyéb furcsaságok akadtak az útjukba, s hiába tudták, hogy mindez csupán játék, a szívük kisvártatva a torkukban dobogott. Egy ideig enyhén lejtett a padló, mintha az alvilágba vezetne, aztán emelkedni kezdett. Hol egy vödörben botlottak meg, hol egy mennyezetről csüngő szalmazsáknak ütköztek, néha mintha kezek érintették volna a vállukat egy-egy tizedmásodpercre, néha érthetetlen szavakat suttogtak a fülükbe láthatatlan ajkak. Egyik-másik helyiségben fújt a szél, máshol víz csöpögött a plafonról. A sokadik kanyar után a férfi újabb viaszfigurába ütközött. Unta már az olcsó ijesztgetést, elmorgott egy káromkodást a foga közt, ám akkor a viaszalak megmozdult, megragadta a karját. Az ifjú férj rémülten fölkiáltott, és rohanni kezdett. A viaszember fölnevetett.

***

A nő a barlang kijáratánál, egy parányi, mindössze néhány négyzetméteres belső udvaron talált rá a férjére. Csobogó szökőkút mellett, egy padon kuporgott. Reszketett. Leült mellé, megérintette a vállát.

− Megijedtem, tényleg kurvára megijedtem.

A nő nem válaszolt. Visszahúzta a kezét, az ölébe ejtette. Az a pár perccel korábbi, magas hangú, sikolyra hajazó kiáltás járt a fejében. Amit a kétségbeesett menekülés zaja, a lábdobogás, a zihálás és valamiféle állati szűkölés követett. Ha valóban bajba kerülünk, magamra maradok, gondolta. Nem egy

középkori lovag, az egyszer biztos. Egyetlen pillanatra tűnik el a megszokott biztonság, és máris összeomlik minden. Holott ezúttal csak látszólag tűnt el. És ez a látszat ráadásul meglehetősen ócska. Olcsó színjáték.

Mégis mintha valóságosan összeomlott volna minden.

− Menjünk vissza a szállodába – mondta.

A férje bólintott. Úgy tápászkodott föl, akár egy vénember. A szeme − mintha sírt volna. Ez azért már túlzás, a nő alig bírta elfojtani keserű dühét.

− Megijedtem, tényleg kurvára megijedtem – suttogta a férfi újra.

− Ijesztő volt – hagyta rá a nő.

− Szerencsére már csak úgy ötven lépés választott el a kijárattól… − hebegte a férfi. − Különben még szívinfarktust kaptam volna…

− Ijesztő volt – ismételte a felesége. Igen, és éppen az ilyesféle ijedelmeket leküzdeni képes embereket nevezzük bátraknak, tette hozzá magában. Nem azokat, akik nem félnek. Akik nem félnek semmitől, azok szimplán bolondok. Uralni és legyőzni a félelmet, megzabolázni a rémületet, az a valami.

A barlang kijáratánál fiatal tunéziai állt, középkori muszlim harcosnak öltözve. Zavarban volt, legalábbis erre utalt, hogy a langymeleg estében úgy toporgott egyhelyben, mintha fázna.

− Sorry, my friend – mondta, amikor elhaladtak mellette. A férfi őszinte sajnálatot, a nő szánalmat hallott ki a hangjából.

***

A férfi a nyitott erkélyajtó mellett ült, benn a szobában, nézte a csillagokat. A minibárban talált sört kortyolgatta, próbálta élvezni a lágy légáramlatot.

− Szép az égbolt – jegyezte meg, amikor a nő kilépett a fürdőszobából.

− Én lemegyek, megmártózom. Nem jössz?

Azt szerette volna mondani, hogy nem, most képtelen lenne. Nem akar emberek közé menni. És arra szerette volna kérni a nőt, hogy ő se tegye. Hogy maradjon. Hogy üljenek itt benn, és nézzenek kifelé, közben mártogassák az arcukat a szellőbe. Csak úgy, szótlanul. De nem mondott semmit. A nő várt egy fél percet. Talán még lehet úgy tenni, minta mi sem történt volna. A férfi nem moccant. Az ajtó finom kattanással bezárult a nő mögött.

És a férfi csak ekkor érezte meg a szégyent, a maga teljes kíméletlenségében. Mintha erre a kattanó hangra ömlött volna szét benne, akár a fölborított vörösbor a damasztabroszon. Átitatta tetőtől talpig.

Másfél óra múlva lebotorkált a medencéhez. Egyetlen lelket sem talált az udvaron.

***

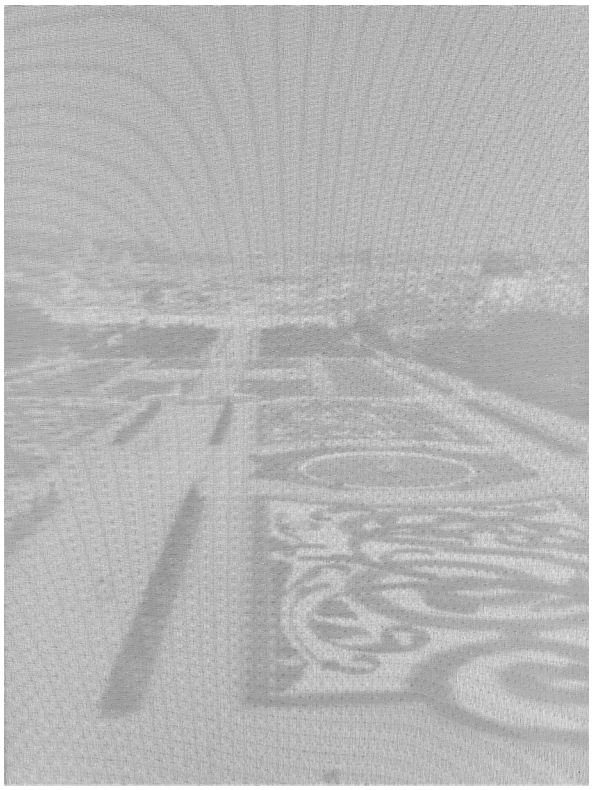

Másnap, a reggelinél egy asztalhoz ültek, szótlanul ettek. A férfi érezni vélte a szánakozó, lesajnáló tekinteteket. Igyekezett megfékezni a keze remegését. Próbált nem nézni a nőre. Az autóbuszban az ablak mellé ült, bámult kifelé.

Megrázta a fejét, amikor az idegenvezető az egyik jámbor tevére mutatott. Úgy érezte magát, mint egy kukkoló, miközben lopva figyelte, ahogy az asszony magára ölti a burnuszt, majd a nyeregbe száll, s amikor az állat fölemelkedik, először előre, aztán hirtelen hátra tántorodik, végül egyenesbe jön, s szépen lassan eltűnik a távoli homokdombok között.

Sokáig bámult mereven a távolba. Új csoport érkezett. Újabb tevéket vezettek föl a helyiek. Egy tejfölszőke kisfiú, nagy igyekezetében, hogy elsőként érje el a sivatag hajóit, hasra esett. A kezében szorongatott papírpoharat zuhanás közben messzire hajította, úgy placcsant szét, akár egy hatalmas tojás. A férfi érezte a becsapódást. Fehér vászonnadrágjára pillantott. Különös alakú folt éktelenkedett a combján. Nem tudta, mi lesz ezután.

Homokvihar – Másréti Kató Zoltán fényképe

M E G H Í V Ó

A Bornemisza Péter Társaság és a Collegium Hungaricum

szeptemberi közös rendezvényére

Meghívottunk:

Sipos Balázs

Nők a két világháború közötti Magyarországon

2023. szeptember 3.-án, vasárnap, d.u. 17:30 órakor.
A rendezvény helyszíne: Bécs 6. Capistrangasse 2/15

Sipos Balázs

Budapesten (Újpesten) született 1971-ben. 1995-ben diplomázott az Eötvös Loránd Tudományegyetemen történelem, majd politikaelmélet szakon. Közben hat hónapot az Utrechti Egyetemen töltött.

1990 tavaszától két évig a Magyar Nemzet munkatársa volt, majd a Köztársaságnak és más hetilapoknak dolgozott. 1995 után a Politikatörténeti Intézet, majd a Magyar Tudományos Akadémia kutatója, a Zsigmond Király Főiskola docense volt. Ezek mellett 2007 óta az Eötvös Loránd Tudományegyetem Történelemtudományi Doktori Iskolájának oktatója. Kétszer 3-3 évre elnyerte az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíját. Jelenleg az ELTE habilitált docense. Alapítója és 2016–2022 között első vezetője volt az egyetem Bölcsészettudományi Karán létrejött Nőtörténeti Kutatóközpontnak.

Kutatási területe a 19–20. századi magyar történelem, elsősorban a magyarországi sajtó története, a nőtörténet, az amerikai tömegkultúra jelenléte, valamint a személyes források (naplók, emlékezések stb.) értelmezésének módszertana. Eddig megjelent könyvei többek között tárgyalták a magyarországi politikai újságírás történetét, az újságírói hivatás kialakulását a dualizmus időszakában és változását az 1920-as években, a magyarországi médiarendszer átalakulását a késő Kádár-korszaktól az ezredfordulóig, valamint azt a kérdést, hogy miként lehet személyes történeti forrásokat olvasni és ezekből megismerhető-e valakinek a személyes tapasztalata.

Két monográfiájának a témája a Horthy-korszak nőtörténete. Az első, Papp Barbarával közösen írt munka a konzervatív, önmagukat nem feministának tartó nőkről, szervezeteikről, valamint a „modern nők” típusának megjelenéséről szól. A második, a Trondheimi Egyetem Kelet-Európáról szóló sorozatában megjelent kötet a nacionalizmus és a nőemancipáció viszonyát elemzi.

Rendszeresen ad elő nemzetközi konferenciákon, órákat tartott a Milánói Egyetemen és a Tallinni Egyetemen. Részt vett több nemzetközi kutatási projektben is: ezek közöl az egyik eredménye egy európai kommunikációtörténeti kézikönyv (The Handbook of European Communication History), míg egy másiké egy Európa-történeti tankönyv lett (The European Experience: A Multi-Perspective History of Modern Europe, 1500–2000). Érdemes lehet még megemlíteni az ELTE és a Leuveni Katolikus Egyetem történészeinek közös kutatását, amely az európai kisnemzetek történeti kánonjának alakulását vizsgálta.

(folytatás a 2. oldalról)

A rádió menedzsmentje azonban ellenállt minden jazzellenes törekvésnek. A nekik végzett véleménykutatások azt mutatták ugyanis, hogy míg az 1920-as években a jazz címszó alatt említett amerikai populáris zenét a magyar rádióhallgatók kb. harmada kedvelte, addig az 1930-as évek közepén már kétharmada (ahogy a cigányzenét és az operettet).

A film, a divat, a zene, a színház „amerikanizálódásához" hasonló jelenség volt megfigyelhető a könyvkiadásban és -olvasásban is. Népszerűek voltak az amerikai (vagy a szerző „amerikaias" álneve miatt csak annak hitt) regények, elsősorban detektívtörténetek. Ezek egyes kortárs leírások szerint az 1920-as években még inkább a ponyvaváltozatban és színvonalon megírt szövegek, a következő évtizedben azonban már művészibb nívón megformált alkotások voltak. Időközben az „elit" irodalom is megérkezett Magyarországra az Amerikai Egyesült Államokból. Egy 1936-ban publikált felmérés szerint a joghallgatók, akik a magyarországi egyetemi hallgatók közül egyedül olvastak rendszeresen külföldi szépirodalmat, leginkább az amerikai kortárs irodalmat forgatták: Sinclair Lewis, Upton Sinclair és Theodore Dreiser műveit.

Szépasszony

Másréti Kató Zoltán fényképe

Az amerikai és annak hitt könyvek olvasásán kívül e médium kapcsán utalni kell az Amerika-motívum gyakori felbukkanására. Hiszen nem csupán Tamási Áron írta meg Ábel amerikai kalandjait, hanem a kor olyan ismert magyar írói is az Egyesült Államokat választották egy-egy regényük helyszínéül, mint Zilahy Lajos vagy Bónyi Adorján. Utóbbi ma már kizárólag a *Kék bálvány* című regénye miatt ismert, mert ebből az USA-ban játszódó regényből készült az első magyar hangosfilm, amely természetesen amerikainak akart látszani.

A kulturális élet egyes területeinek eltérő mértékű, de folyamatos amerikanizálódása elé az 1930-as évek végétől Németország követelésére, majd a világháború miatt mind komolyabb akadályok gördültek. 1941-től kezdve az Egyesült Államokban gyártott új filmek nem kaptak vetítési engedélyt, majd a már korábban bemutatott mozgóképeket is fokozatosan betiltották. Így a legkülönfélébb világnézetű kritikusok egybehangzó véleménye szerint a filmművészet csúcsát jelentő Walt Disney-rajzfilmek szintén lekerültek a műsorról – viszont néhány Disney-mesekönyvet még meg lehetett vásárolni, és az 1943 karácsonyi könyvslágerek közé is bekerültek amerikai művek. Ám a magyar rádió még sugárzott jazzt, a szélsőjobboldal tiltakozása dacára. Ráadásul a közönség egy része vélhetőleg már azért is ezt hallgatta, mert – ahogy például Franciaországban is – így kívánta kifejezni a reményét, hogy az amerikai zene után hamarosan az amerikai katonák is megérkeznek Magyarországra.

Figyelő Figyelő Figyelő Figyelő

BornemiszaEXTRA: Vitorlások a szalonban

2023. június 23-án, pénteken, 17 órától

Andorka Hanna bécsi festőművésznő vitorláshajókról készült különleges hangulatú festményeit állítjuk ki a Bornemisza Péter Társaság székhelyén, mely esemény alkalmából az alkotó megosztja művészi vallomásait és emberi történeteit is közönségünkkel. Vele készült interjúban elhangzott válaszaiból idézek: *"Lakásom művészeti galéria, ide van felakasztva képeim nagy része, amennyi felfért a falakra. Ezenkívül sok képem a gyűjtőimnél található, megvásárolták őket"… „Ezek az esték arról szólnak, hogy érezzük jól magunkat, egyben támogassuk a művészetet, a kultúrát. Valóban, a szalon-jelenség kihalt, pedig a 19. század első felében Bécsben is nagyon népszerű volt."* Andorka Hanna koranyári vendégszalont tart nálunk a Capistrangasseban. Szeretettel várjuk az érdeklődőket! mkz

Támogatásokat, adományokat szívesen fogadunk! Kérjük, segítsék a BPT működését! Hozzájárulását köszönjük!

EmpfängerIn: Peter Bornemisza Gesellschaft
Bankverbindung: Unicredit-Bank Austria, 1020 Wien, Rothschildplatz 1.
BLZ: 11000 Konto Nr. 00207578600
IBAN: AT58 1100 0002 0757 8600
SWIFT (BIC): BKAUATWW
Verwendungszweck: Az Ön neve + "Spende"

Tisztelettel: ***a BPT elnöksége***

KIÁLLITÁS

Nach dem Fall der Mauer - Ungarische Malerei in den späten 80er und frühen 90er Jahren
Miután leomlott a fal - Magyar festészet a késői 80-as és a korai 90-es évekből

Bécsben, a **KNOLL** Galériában (1060 Wien, Gumpendorfer Str. 18) július 29-ig tekinthető meg a fenti kiállítás. A tárlaton Bak Imre, Barti József, Fehér László, Mulasics László, Halász Károly és Wahorn András festményei szerepelnek. A korra jellemző a magyar művészek nyitása a nyugati áramlatok és irányzatok felé, mely nyitás az 1986-os Velencei Bienálé magyar pavilonjában kiállított festők nevével fémjelezhető.

Lapunk letölthető a BPT honlapjáról: www.bornemisza.at/

Absender: P.b.b Péter Bornemisza Gesellschaft
A-1060 Wien, Capistrangasse 2/15.

www.bornemisza.at

"Wiener Post"
Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung.
Erscheinungsort: Wien
Verlagspostamt: A-1060 Wien

Medieninhaber und Herausgeber: Péter Bornemisza Gesellschaft, A-1060 Wien, Capistrangasse 2/15. Redaktion: Mag. Zoltán Kató
E-Mail: bornemiszapetertarsasag@gmail.com Bankverbindung der Gesellschaft: Unicredit-Bank Austria, 1020 Wien, Rotschildplatz 1
BLZ: 11000. Konto Nr. 00207578600, IBAN: AT581100000207578600; SWIFT (BIC): BKAUATWW